

його погляд, сприяє вироблення здатності говорити про свою дитину в термінах конкретних особливостей і фактів її поведінки, а не оцінок її як особистості; усвідомлення важливості власної поведінки стосовно поведінки своїх дітей; відвертості у спілкуванні; розуміння захисних реакцій дітей на несправедливі вимоги; запобігання авторитарності у взаєминах з дітьми.[5]

Отже, виховання батьків спрямоване на визнання ними рівноцінності дитини і дорослого як особистостей, спільне особистісне зростання, розвиток співпереживання і співчуття, формування навичок саморегуляції поведінки.

Список використаних джерел

1. Рибальченко І.М. Взаємодія з батьками / І.М. Рибальченко. – Х. : Основа, 2007. – 208 с.
2. Основа, 2007. – 208 с.
3. Мудрість виховання: Книжка для батьків / Упорядники Б. М.Бим-Бад, Е.Х.Д.Днепров, Р. Б.Корнетов. – М.: Педагогіка, 1987. – 288 з.42
4. Рубченко А. До. Підходи до проблеми дитячо-батьківських взаємин у вітчизняній психології// Питання психології. – 2005. - №4.-с.98-114.
5. Система роботи з батьками: модель співпраці міського відділу освіти і навчальних закладів / [ред. рада : Т. Вороніна, І. Стеценко, М. Мосієнко та ін.]. – К. : Шк. світ, 2008. – 128 с.
6. Інтернет ресурси:Українські підручники онлайн <http://pidruchniki.ws>

Ярмак І. А.

Формування комунікативної компетентності учнів під час роботи над текстом

Постановка проблеми. У наш час набуває особливої актуальності стимулювання рецептивної й продуктивної мовленнєвої діяльності учнів, спонукання їх до виконання комунікативних завдань, що є важливою умовою й необхідним компонентом процесу праці, пізнання й орієнтації людини у світі. Тому перед школою сьогодні постало основне завдання – сформувати таку мовну особистість, яка поєднувала б в особі мовця комунікативну компетенцію, прагнення до творчого самовираження, вільного, природного здійснення різнобічної мовної діяльності. Відправним пунктом в організації такої роботи є розуміння того, що найбільш надійний шлях перетворити навчання мови у розвивальний процес – це можливість поставити учнів перед потребою розв'язувати комунікативні завдання, тобто завдання спілкування.

Комунікативна компетенція – це загальна здатність особистості, яка характеризується складними вміннями, навичками, що базуються на знаннях, що дають змогу ефективно діяти або виконувати певну комунікативну функцію (В.Жуков, Ж.Крайнова, К.Пономарьова та ін.). Вона являє собою комплексну характеристику мовної особистості, котра включає сукупність знань про спілкування у різноманітних умовах і обставинах з різними комунікантами, а також знання вербальних і невербальних засад взаємодії,

умінь і навичок їх ефективного застосування у конкретних соціально-побутових ситуаціях спілкування в ролі адресанта і адресата. Іншими словами, це функціональне використання мовленнєвих засобів у всіх видах мовленнєвої діяльності.

Успішне формування комунікативної компетенції школярів залежить від сприятливих дидактичних та психологічних умов, які забезпечуються у навчальному процесі. Такими, на нашу думку, можуть бути: урахування вікових особливостей учнів, успішна соціалізація та сприятливі соціальні умови, стимулювання учнів до свідомого й ефективного спілкування, моделювання у навчальному процесі ситуацій реального спілкування, сприятливі умови для реалізації комунікативного задуму та адекватна комунікативна поведінка співрозмовників.

Викладення основного матеріалу. Важливим чинником формування комунікативної компетентності школярів є використання у процесі навчання текстів, що містять необхідну інформацію для комплексного формування комунікативної компетенції, мовленнєвих ситуацій та групових форм роботи, що ставлять перед мовцем комунікативні завдання, вирішення яких потребує швидкого і правильного орієнтування в умовах спілкування, вміння планувати своє мовлення, працювати та взаємодіяти з іншими учнями, тобто вибирати зміст акту спілкування, знаходити адекватні засоби для передання цього змісту, забезпечувати зворотний зв'язок.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [1; 2; 3; 4; 5] дозволяє стверджувати, що у роботі із молодшими школярами досягнення успішної комунікативної взаємодії вчителя й учнів прямо залежить від вміння вчителя адекватно діяти в різноманітних комунікативних ситуаціях.

Водночас, цілеспрямоване формування комунікативної компетентності школярів на уроках рідної мови потребує розвитку вміння підпорядковувати свій твір певному задуму, висловлювати в ньому свою думку, свою позицію, свої емоції, ставлення до інших, до їх вчинків; вміння збирати, накопичувати матеріал, відбирати важливе, головне і другорядне відповідно до теми і задуму; вміння систематизувати матеріал, обдумувати і складати план, працювати над композицією – початком, основною частиною, кінцівкою; вміння щодо мовної підготовки тексту: готувати словник відповідно до теми, вибирати слова, словосполучення, фразеологію, образи; підготовка фрагментів майбутнього тексту; вміння складати текст, в усному мовленні – імпровізувати, в писемній формі – записувати без помилок, логічно послідовно розташовувати текст і ділити його на абзаци; вміння вдосконалювати написане, редагувати, перевіряти орфографію, пунктуацію.

Особливу увагу учнів, на наш погляд, слід звертати на формування вміння визначати комунікативну мету висловлювання. Для цього вони повинні вміти поставити запитання до тексту: Що хотів автор цим сказати? До чого він нас закликає? Який висновок з цього ми можемо зробити? Після вправлень із готовими текстами переходимо до складання власних висловлювань, в яких учні повинні врахувати визначену вчителем

комунікативну мету, спрямовану на досягнення цілей та намірів спілкування (переконати, спонукати, запитати, перепросити, заспокоїти, погодитись /не погодитись, апелювати, критикувати, втішити, уточнити, захистити, піклуватися). Ефективними можуть бути такі завдання:

- Тобі доручили виступити перед учнями 1-2 класів на засіданні гуртка шанувальників природи. *Твоя мета:* переконати школярів у необхідно-бережливого ставлення до природи.

- До тебе звернулася молодша сестричка із запитанням «Що таке - війна?». *Твоя мета:* поясни маленькій сестричці, щоб вона могла зрозуміти, що таке війна і що таке мир.

Однією із складових процесу формування комунікативної компетенції молодших школярів є робота над усвідомленням елементів фактичного змісту тексту (визначення дійових осіб, місця, часу дії, теми та мети висловлювання). Досвідчені вчителі домагаються правильного розуміння учнями тактичного змісту тексту, завдяки формулюванню дітьми відповідей на запитання *Хто? Що? Де? Коли? Як? Чому?* тощо.

Однак, на наш погляд, для більш ефективного формування комунікативної компетенції молодших школярів необхідно значно розширити перелік таких завдань і запитань. Зокрема необхідно точно визначити кількість дійових осіб у тексті, їх особливості, характер, поведінку, взаємини з іншими персонажами, особливості їх мовлення тощо. Це дасть змогу у подальшій роботі під час продукування власних висловлювань враховувати специфіку адресата, адже важливою умовою, що забезпечує формування комунікативної компетенції школярів, є робота над урахуванням специфіки адресата мовлення. Учні повинні зрозуміти, що добір мовних засобів, групування думок і взагалі весь стиль висловлювання великою мірою залежить від того, кому воно адресоване. Головна задача мовця – забезпечити адекватне розуміння висловленого своїм співрозмовником, зробити його доступним для певної вікової категорії людей залежно від їх інтелектуальних, вікових та інших можливостей, життєвого досвіду, обізнаності чи необізнаності з проблемою, яка обговорюється. При цьому слід керуватися реакцією співрозмовника на висловлену адресантом думку, при необхідності вносити відповідні корективи і не забувати про власний комунікативний намір.

Оволодіння комунікативними вміннями та навичками має здійснюватися в умовах, що моделюють ситуації реального спілкування. У зв'язку з цим навчальна діяльність учнів має організовуватися таким чином, щоб вони виконували вмотивовані дії з мовленнєвим матеріалом для вирішення комунікативних завдань, спрямованих на досягнення цілей та намірів спілкування.

Висновки. Процес навчання є моделлю мовленнєвої комунікації. З позицій комунікативного підходу процес навчання мови повинен будуватися адекватно реальному процесу мовленнєвого спілкування. Йдеться, перш за все, про максимальне наближення процесів навчання і реального спілкування за такими найважливішими параметрами як комунікативно-вмотивована

мовленнєва поведінка вчителя та учнів, предметність процесу спілкування, що забезпечується ретельним відбором комунікативно-мовленнєвих намірів, тем, ситуацій, які віддзеркалюють інтереси та потреби учнів.

Аналіз результатів навчання дозволив визначити основні закономірності формування комунікативної компетенції молодших школярів: дотримання у процесі роботи над текстом функціонально-комунікативного підходу; акцентування уваги учнів щодо дотримання ними відповідної комунікативної поведінки у різних навчальних ситуаціях спілкування залежно від мети та умов спілкування; забезпечення мотивації мовленнєвої діяльності школярів завдяки спеціально розробленій системі комунікативних вправ та моделювання у навчальному процесі ситуацій реального спілкування; використання на уроках текстів, що містять необхідну інформацію для комплексного формування комунікативної компетенції молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Вашуленко М. С. Комунікативний підхід / М. С. Вашуленко // Початкова школа. – 1991. – № 8. – С.12-14.
2. Жуков В. Коммуникативная компетентность / В. Жуков. – М : Наука, 1991. – 234 с.
3. Крайнова Ж. Формування комунікативної компетентності молодших школярів на заняттях з рідної мови / Ж. Крайнова // Початкова школа. – 2003. – № 11. – С.24-28.
4. Пономарьова К. Формування мовленнєвої компетентності в учнів 3-4 класів на уроках розвитку мовлення / К. Пономарьова // Початкова школа. – 2007. – № 10. – С.11-15.
5. Родигіна І. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання / І. Родигіна. – Х.: Основа, 2005. – 96 с.